

POPULARNONAUKOWE STRESZCZENIE PROJEKTU

Cel projektu:

Celem projektu jest poddanie szczegółowej analizie i przedstawienie teoretycznych i dogmatycznych podstaw odpowiedzialności karnej za usiłowanie jako formę stadialną popełnienia przestępstwa polegającą na bezpośrednim zmierzaniu do jego dokonania. Tak dokonane ustalenia, mające charakter ogólny, będą odniesione do wybranych typów przestępstw i wykroczeń, pozwalając na ukazanie zróżnicowania modelu odpowiedzialności za usiłowanie w zależności od czynu zabronionego, jaki zamierza popełnić sprawca.

Badania realizowane w ramach projektu:

Warstwa teoretyczna projektu wymaga wykorzystania najnowszych osiągnięć teorii i filozofii prawa na gruncie prawa karnego. W jej ramach konieczne będzie również przełożenie standardów określanych przez normy konstytucyjne do odpowiedzialności karnej. Takie podejście będzie wymagało spojrzenia w znacznym zakresie interdyscyplinarnego, będzie bowiem nakazywało spojrzenie na usiłowanie nie tylko jako na figurę właściwą prawu karnemu, ale możliwą do odniesienia również do innych gałęzi prawa, jak prawa cywilnego czy administracyjnego, a nawet typową dla całego systemu prawa. Wymagać to będzie weryfikacji zasadności posługiwania się określeniem „usiłowanie naruszenia normy prawnej”, a w razie pozytywnej weryfikacji tejże kwestii, ustalenia, czy tak opisane zachowanie jest bezprawne i gdzie ewentualnie można poszukiwać źródeł jego bezprawności.

Warstwa dogmatyczna projektu będzie z kolei wymagała analizy polskich regulacji prawno-karnych: kodeksu karnego, kodeksu karnego skarbowego i kodeksu wykroczeń. Będzie ona dokonana na tle prawno-porównawczym, w zestawieniu z regulacjami obowiązującymi w innych krajach. Analiza dogmatyczna, w połączeniu z uprzednią analizą teoretyczną, pozwoli na ustalenie, czy te dwie warstwy są ze sobą koherentne oraz umożliwi udzielenie odpowiedzi na szereg szczegółowych pytań dotyczących problematyki analizy normatywnej usiłowania, usiłowania jako czynu, oddzielenia od siebie dwóch rodzajów usiłowania: udolnego oraz nieudolnego.

Dokonane w części teoretycznej i dogmatycznej projektu ogólne ustalenia będą wymagały szczegółowej weryfikacji, poprzez odniesienie ich do wybranych typów przestępstw z części szczególnej kodeksu karnego. Wnioski z tej części pracy będą mogły zostać porównane z podejściem, jakie reprezentuje praktyka sądowa odnośnie do tych kwestii. Owo porównanie będzie mogło zostać dokonane przez analizę akt sądowych spraw, w których czyn poddawany osądowi kwalifikowano właśnie jako usiłowanie.

Powody podjęcia danej tematyki badawczej:

W odniesieniu do problematyki usiłowania brak jest aktualnych i kompleksowych opracowań w literaturze przedmiotu. Nie zaprezentowano w szczególności całościowej teoretycznej analizy tej konstrukcji, skupiając się głównie na analizie dogmatycznej, opartej na interpretacji przepisów ustaw karnych. Warto natomiast zweryfikować hipotezę, czy o usiłowaniu można mówić jako o instytucji charakterystycznej również dla innych gałęzi prawa, a może nawet dla całego systemu prawnego.

Problematyka usiłowania jest o tyle istotna, że, w przypadku niekaralności poprzedzającego usiłowanie przygotowania – co jest zasadą w polskim prawie karnym – to właśnie możliwość zakwalifikowania danego zachowania jako usiłowanie umożliwia władzy publicznej ingerencję w sferę wolności sprawcy za pomocą instrumentarium prawa karnego. Sama konstrukcja usiłowania wywołuje zresztą wciąż fundamentalne spory wśród teoretyków i praktyków prawa. Rozwiązanie wielu z nich może być ułatwione przez otwartość na modyfikację zasad części ogólnej prawa karnego w zależności od typu przestępstwa z części szczególnej ustawy karnej, do którego te zasady odnosimy.